

MAGYAR IZRAELITA,

hitfelekezeti érdekű hetilap.

Kiadó tulajdonos: **Zsengeri Mór.**

Felelős szerkesztő: **Tencer Pál.**

<p>Előfizetési feltételek: Pesten házhozhordással, vidékre postai szétküldéssel. Egész évre 6 frt. fél évre 3 frt.</p>	<p>Szerkesztői iroda: Ujtér 2-dik szám, 2-ik emelet. Kiadó hivatal: Lipótvárosi templomtér 6 sz.</p>	<p>Megjelenik minden pénteken egy egész iven. Hirdetményekért a 30 krnyi bélyegőfjén fölül egy fél hasábos petsor után 3 kr. számítatik.</p>
---	--	--

Előfizetési felhívás

a

„Magyar Izraelita“

hitfelekezeti érdekű hetilap,

1863-iki második félévi folyamára.

Megjelenik az eddigéhez hasonló tartalommal és alakkal minden pénteken egy egész iven.

Előfizetési feltételek, Pesten házhozhordással, vidékre postai szétküldéssel:

a július—decemberi félévre 3 ft o. é.

a július—septemberi évnegyedre 1 ft 50 kr. o. é.

Előfizethetni alulírt kiadó hivatalban, s minden cs. kir. posta-hivatalnál.

A t. c. gyűjtőknek 8 példány után egy tiszteletpéldány jár.

A „Magyar Izraelita kiadó hivatala.

Quid consilii?

II.

(Fmt.) Mint mondók, mi nem tartozunk az iskolai autonomiánk tárgyában megjelent helytartótanácsi intézmény elleni oppositionnak sorába.

Ellenkezőleg, — mi a mondott kormányrendelet mellett állunk azok ellenében, kik az autonomia végletes consequentiáitól való féltükben, arra találják magukat hivatottaknak, hogy vagy a tanítók vagy a tanítványok nevében, a kormányrendelet által kilátásba helyezett intézkedéseket ellenezzék.

Ha mégis, mindezek felszólalásai ellenében a kormányrendeletet teljes határozottsággal nem védelmeztük, annak oka az volt, hogy a szóban forgó hatósági lépésnek sem hordereje, sem végső céljai iránt tisztában nem voltunk, tisztában nem vagyunk.

Midőn mi legelőbb közöltük a közönséggel a megjelent nagyfontosságú intézményt, azonnal azon óhajt is nyilvánítottuk, vajha a nm. helytartótanács egyik vagy másik uton módot nyujtana arra, hogy az izraelita hitközségek a hozzájuk intézett kérdés jelentősége iránt, magukat tájékozthassák.

Azóta keresve kerestünk a hivatalos és félhivatalos közlönyökben valami közlést, mi e tárgyban felvilágosításunkra szolgálhatna, de fájdalom semmit sem találtunk olyast, mit kívánságunk teljesítésének vehettünk volna.

S így nyilatkozatunk alapja — t. i. a helytartótanácsi intézmény interpretatiója ingatag, s szemben a döntő kormányvezetekkel — lehet talán téves is.

De — errare humanum est; — miután kérelmünkre sem nyertünk felvilágosítást, kell hogy viszont megbecsültségünk, ha szinte emberi tévedésbe esnénk is, a többször említett helytartótanácsi intézmény értelme felett.

Mi azon szempontból indulunk ki, hogy ezen intézmény egyáltalában nem képez egy befejezett rendszert, hanem igenis az első lépést egy autonomicus rendszer behozatalára.

Mert az autonomia behozatala a kellő óvatosság, rendszeres előkészítés nélkül, a képzelhető legnagyobb túllépés volna; és a ki netalán azt hiszi, hogy az autonomia a merő korlátlanóságban áll, s nincs könnyebb, mint csak a hitközségeknek hübele Balázs módjára oda vetni a gyepelő szárát, az e becses jog élvezetére még meg nem érett.

Az első sarkigazság az, hogy semmiféle hitfelekezeti autonómiaja iskolai dolgokban nem terjedhet odáig, hogy az álladalmi kormánynak főfelügyeleti jogát megszüntesse.

Sőt inkább, mentül önállóbban és függetlenebbül rendezi valamely hitfelekezet iskoláit, annyival szigorúabbnak és pontosabbnak kell lenni az állam részéről felügyeletnek, ha csakugyan biztos akar lenni a kormány arról, hogy e hitfelekezet iskoláinak dolgában eleget tesz az állam iránti kötelességeinek.

Természetes tehát, hogy mielőtt hitfelekezeti iskoláink autonomicus alapra állíthatatnak, a m. kormánynak gondolkodnia kell oly közegekről, melyek segítségével

az állam érdekében szükséges felügyeletet kellő pontossággal gyakorolhassa.

Minők lehetnének e közegek, arról később mondandjuk el véleményünket.

Hasonlag szükséges, hogy azon autonomicus közegek, melyek az iskolákat a kormány kezeiből átveendőek lesznek, e feladatnak megfelelően képesek is legyenek.

Kell, hogy maguk a községek rendezettek, előljáróságaiuk kellőleg szervezettek, a községeknek az iskolák irányábi jogai és kötelezettségeik megállapítva és szabályozva is legyenek.

A jelenlegi állapot, — sajnálattal kell bevallanunk nem nyújtja azon garantiákat, melyeket a kormány minden, iskoláiban autonómice rendelkező hitfelekezettől joggal megkivánhat.

Községeink legtöbbjeinek nincsenek statutumaik; előljáróságainknak nincsen stabilitásuk; iskoláink jogviszonya a községekhez nincsen szabályozva. — Az előljárói hivatal gyakran pünkösdi királyság, s valamint az egyik előljáróság kénye kedve szerint tölti be a hivatalokat, úgy a rá következő ismét kénye kedve szerint bocsátja el az alkalmazottakat, az igazgatótanítótól kezdve, le egész a pedellusig.

Ha az egyik előljáró szükségesnek tartja az iskolát, — ez jó szerencse, de ha a másik meg a chédernek ad elsőbbséget — ez is oly fatum, mely ellen nincs orvoslás.

Hogy az ily viszonyok között a régi rendszer felhagyása, mielőtt egy a kellő biztosítékot nyújtó új rendszer előkészítve nincs, a kormányra nézve tanácsos nem lehet — az kézzelfogható.

De a kormány felügyelet és a községi önkormányzat mellett, még egy harmadik tényezőnek is számba kell jönnie, mely arról nyújtson kezességet, hogy ne legyen annyiféle tanrendszer és a tankönyv, a hány az iskola és a tanító.

Látnivaló tehát, hogy az iskolai autonomia behozatala nevezetes a községszervezéssel elválatlan kapcsolatban álló előkészületeket igényel, és hogy a kerületi felügyelők felállítására csak kezdete volna ezen nagy és sokfelé ágazó munkának.

A zsidó ügy Erdélyben.

IV.

Ha ügyünk ez alkalommal szőnyegre nem kerülne, egyenjogositásunk egy-két évvel késleltetnék, mi ránk nézve ugyan érezhető erkölcsi veszteség, de az országgyűlésre, illetőleg Erdély politikai szereplőire nézve még nagyobb s olyan veszteség volna, mely anyagi s erkölcsi tekintetben gyakorolná káros befolyását az életerőre törekvő ifju alkotmányra.

Ha az országgyűlés ezuttal ignorálja a zsidó ügyet,

ezáltal a kiskorúság és felekezetestesség bizonyítványát állítaná ki Európa közvéleménye előtt önmaga számára. Mert senki nem teheti fel azt, hogy a kül- és belföldi zsidóság közönyös maradjon aziránt, mint mellőztetik 20,000 hitrokonának életkérdése egy hongyülésen, melynek tagjait ők is választották; még pedig oly országgyűlésen, melynek a fenforgó kényes körülményeknél fogva első kötelessége minden önzési gyanútól mentnek maradni s tetteleg bebizonyítani, hogy megérdemli politikai befolyását.

De nem csak mi magunk vagyunk azok, kik ily mellőztetésünk végett az európai civilisatio foruma előtt panaszt emelnénk.

A pártok állásánál fogva bizonyos, hogy bármint nyilatkozzék is ezen országgyűlés a politikai főkérdésekben, az egyik, kisebbségben maradt töredék, minden esetre kigyót békát kiáltand az országgyűlés fejére. Már most tanácsos-e ezen kiengesztelhetlen ellenségnek oly fegyvert adni kezébe, mely az európai közvélemény előtt annyira sujtó, mint a jogegyenlőség elvének megsértése?

Ha pedig ügyünk szőnyegre kerülne s elintézése történnék várakozásaink ellenére, ez csak a régi elavult előítéletek kifejezéseinek ismétlése után történhetnék. S miféle ítéletet vonna egy országgyűlési testület saját fejére, ha elég gyenge lenne Európa előtt nyilvánítani, hogy korunktól századokkal áll még hátrább? hogy nem tud még megbarátkozni az emberiség legszentebb eszméivel? hogy nem úgy érez mint Európa miveltséget nemzeti érzékek? — Azt az ítéletet: hogy önérdékének békóiban maga is rabszolga; hogy fél egy maroknyi néptől, mintha ez képes lenne másfél millióból álló nemzetet erkölcsi súlyával lenyomni; s hogy nem bír azon qualificatiókkal, melyek a civilisált nemzetet jellemzik.

Mert, bár meg kell vallanunk, hogy az emberi szív rejtekébe számtalan különböző érzelmeket vésett a természet és a szokás s minden embernek az énje legközelebbi barátja, s így akár mily magas műveltségi polcon állhat valaki a nélkül, hogy elég lelki ereje legyen arra, hogy kizárólagos sajátjának vélt méltóságát felebarátjával megosztani hajlandó legyen.

De van számtalan példa a történetben, hogy a legelfogultabb jellemek a viszonyoknak engedni, érzelmeiket megtagadni s a kor kívánalmainak hódolni kényszerültek. Ők ezt roppant áldozatnak tarták, de tévedés volt tőlük, mert legfőleg csak annyit veszettek áldozataik által, mennyit egy gyertya lángja, midőn azon alvó gyertyát gyújtanak meg; egy pillanatig elhomályosodhatik ugyan világossága, de társa is meggyulván, kettős fény árad el a közös világ körében.

De tagadtassék meg a világosság gyarapítása s ne maradjon az országban csupán egyetlen mécs gyöngye lángja — mily hamar emésztődik fel annak olaja s sötétség borul el láthatárán.

Nem — távol vagyunk attól! A naphoz törekszünk, nem az éj felé!

Reményünk tehát az, hogy Erdély nagyfejedelem-ségének közelebbi országgyűlése a zsidó ügyet legelső teendőinek sorában fogja a humanitásnak, a kor műveltségének s az örök jognak értelmében megoldani és így létesíteni tökéletes és feltétlen egyenjoguságunkat.

A bibliának szabadon fordításáról zsinagógai előadásokban.

Az e cím alatt e lapok 24-ik számában főtisztelendő dr. Zipser főrabbi ur által közlött, Elohimnek a közönséges felfogástól eltérő fordításáról szóló értekezés, engem arra indit, hogy tudóssam e lapok műveltebb olvasóival, miként fogtam én fel és miként értelmeztem én e szavat a biblia némely helyén, nem a „tudós“ cím megnyerése végett, hanem azon reményben, hogy közlendő értekezésemmel utmutatást adhatnak a bibliát magyarra fordítani szándékozóknak.

A bibliában legelső helyen előforduló „Elohim“ szóban, mivel ez többes számban áll, némely keresztény commentator a „personarum trinitatem“ vélte fölfedezhetni, mi a héber nyelvben csak némiképen avatottnak is eszé ágába sem juthat, miután Móseh a teremtés története leírásának alkalmával, csak azon indokból élt e kifejezéssel, hogy a bálványimádókat, kik minden elemet és erőt a természetben, egymástól független istenségként imádtak, és az állhittieket megcáfolja, megmutatván, miszerint a teremtő az egész természetben levő és működő elemek, erők és hatalmak központja, **כעל הכחות כולם** hogy ezek csak ő tőle származnak és csak általa hatnak és működhetnek és ezért, midőn Móseh Istene Aegyptomban különféle elemek és erők fölött valóhatalmát tanusította volna, a chartumim kénytelenek voltak mondani: **אצבע אלהים הוּא** Jele, „hogy Ő az erők és hatalmak tartalma, kutféje, központja, azaz mindenható és azért mondatik Amolekról, mely Izraelnek Aegyptomból való kiszabadulása alkalmával a természet minden elemére csodateljesen hatott, és ezen oknál fogva minden közel lakó néptől megismert és fél, e Mindenhatóságtól sem rettegett, és ezen Mindenhatótól védpajzsa alá vett Izraelt azután megtámadván, az mondatik fölöle: **ולא ירא אלהים**

Csodálatra méltó az, hogy hol a sz. írásban a tisztai isteni tiszteletéről van szó, a **ירא** szó mindig Jehovah szóval áll összekötetésben, és pedig nem alapos ok nélkül mert csak az viseltethetik Isten iránt legmélyebb és legtisztább szeretettel és tisztelettel, a ki Jehovah, azaz, a véghetetlen tökéletesség eszméjével bir, és mégis miután Ábrahám egyetlen fiát az Istennek áldozatul bemutatni akará, miáltal Istenhez való végtelen szeretetét és ragaszkodását legkitünőbbben tanusította, Isten azt mondá neki: **עתה ירא אתה ולא** sat. holott az Elohim szóval összekapcsolt inkább a hatalomtól való félelmet és rémülést jelenti, mint tiszteletet, szeretetet és ebből eredő hódolatot? Igaz, ugyan, hogy Jónás is így szólt bajtársaihoz **אתה ירא אלהים** de neki bálványimádókkal vala dolga, kik kétségtelesen egy független tengeri istenségben hittek, minek világos bizonyítéka az, hogy szükségesnek tartották belevetni egy embert a tengerbe a boszankodó istenség haragjának lecsillapítása végett. Jónás hiában be-

szélt volna nekik Jehovahról, kiről fogalmuk nem lehetett, ő csak azt akará mondani, hogy ő csak a Mindenhatóban hisz, ki a világegyetemet teremté és alkotá és e fölött egyedül csak ő uralkodik miért is hozzá teszi **אשר עשה ואת הארץ** Tudom, hogy a t. olvasó e kérdésem megpillantásánál mindjárt Isten szavaira utal, mondván **ארא אל אברהם כאל שר ושמיה** „**לא ידעתי**“ **מה** miből kitünik, hogy Ábrahám Jehovah ismeretével nem birt, mely oknál fogva nem mondhatta **אתה** **כי ירא ה'** (Ámbár nagyon feltünő, hogy Ábrahám mindazonáltal mondá **יראה ה'** **יראה**, **כה** és én örömet fogadom el e választ, belőle bizonyítékot merítvén magyarázatom igazolására és anyagot megfejtenő eszmém valóítására. Most már az eretnekségről vádolgatás és a zsinagógai átokkal való sujtatás félelme nélkül állíthatjuk, hogy Ábrahám nem birt a legfelsőbb lényről oly tiszta, fenséges fogalommal, mint a minővel mi a kinyilatkoztatás óta megismerkedtünk. Ő ugyanis szemlélődése és elmélkedése következtében Elohim fogalmához juthatott; de Jehovah eszméjeig nem birt felemelkedni. Szellemi szeme csak homályos tiveny keresztül szemlélé Istent és kiérdemelte Isten tetszését és kegyét már azáltal is, hogy a bálványok korszakában egyedül ő vergődött fel habár csak az „Elohim“ fogalmának magaslatára is, de ez nem elegendő az emberi nem boldogítására és rendeltetési céljára nézve. A ki Jehovah eszméjének birtokában nincs, hanem csak az Elohiméval bir, az a legfelsőbb, leghatalmasabb, de nem a legtökéletesb lénytől való félelmében oly cselekedetekhez képes folyamodni, melyek a társadalom ártalmára és Isten káromlására szolgálhatnak.

Az ékorban divatozott emberi áldozatok eléggé tanuskodnak ezen állításom mellett, mert csak az, ki egyedül és kizárólag Jehovah eszméjével bir, képtelen Istenhez és annak lényéhez méltatlan tetteket véghez vinni s azért igen helyesnek tartom Lorja Izsák nak dr. Zipser ur által közlött a **וּבַח לַאֱלֹהִים יְחִירָם** vers magyarázatát, de nem úgy mint azt dr. Zipser ur érti és közli; említett tudós nem törődött azzal, hogy Elohim bálványokat is jelent, inkább azon körülmény, hogy Elohim mellett **אחרים** mint szokott, nem áll, indította arra, hogy e szónak a közönséges felfogástól eltérő magyarázatot adjon. E tudós szeme előtt inkább az Elohim eszméjének kártékony befolyása és ártalmas következése lebegett, midőn e versnek magyarázásához fogott, ő semmi más névvel mint az Elohimmal nem akarja azt visszaadva tudni: „a ki Elohim eszméjének áldozik megégettéssék,“ — csak Jehovah eszméjének szabad áldozni.“ Isten, ki Ábrahám érdemeinél fogva ennek ivadékait választá Jehovah neve és eszméje terjesztésére és a világgal való megismertetésére, Isten akará, hogy ösátyjuk Ábrahám is magasatosb fogalmat nyerjen fölöle, és az Ábrahám telt kísértet célja az nem volt, mit közönségesen vélnek, hogy fog-e az engedelmeskedni az isteni parancsolatnak, hanem **נסה**, meg akarta vizsgálni és próbára tenni, micso da fogalommal bir a felsőbb lényről.

Ha Ábrahám Jehovah eszméjével birt vala, Isten nem is tette volna próbára, tudta volna, hogy Jehovah nem csak nem követelhet ily áldozatot, sőt inkább utálja, megveti azt, miután tehát Ábrahám késznek nyilatkozott, fiát minden habozás nélkül áldozatul hozni, s hogy kitünvén az, hogy Jehovah eszméje nem bir, így szólítá meg Jehovah angyala: **עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה** most meggyőződtem, hogy te csak Elohimot féled, retteded,

gyeetlen fiadat nem tagadván meg tőlem.“ E megszólítás következtében Ábrahám Istentől addig birt homályos fogalmáról Jehovah magasztos eszméjére emelkedvén a hogy nevét יְהוָה nek elnevezé hozzá tevén

יהוה „היום יאמר כהרה“ „Mától fogva mondatik, e hegyen Jehovah mutatkozott.“

Marcali junius hó 25-dikén.

Morgensteru M.
ker. rabbi.

TÁRCA.

Pénteki levelek.

VII.

Pest, julius hóban.

Hát bizony, végtelen nagy szárazság uralkodik jelenleg minálunk, tisztelt szerkesztő ur! Emlékszik-e még, mily szépen, mily szemgyönyörködtetően állottak ifju vetéseink, melyek sanyar és verejtékteljes munkának voltak gyümölcsei, ékes zöldjükkal mint viditák sziveinket, vidor tekintettük mily szép reményeket nem keltett bennünk? De jött onnan felülről előbb dermesztő szél, s azután rá emésztő hőség, s a virító zöld sárgulni kezdé, a fakadozó bimbó szomoruan lecsüggeszté fejét, a bájos tekintetű virágok elhervadáának, és édes, szép reményeink, mindmind megsemmisülének. Hiába sovárgott, hiába epedett a gyenge, szenden viruló plánta néhány csepp enyhítő, üdítő eső után, hiába sohajtott vad zsarnokának dulásai alatt, az ég érekapui zárva maradtak, s a virágzó rét kietlen avarrá, a viruló mező sivár pusztává változott, letűnt róla a nemes növényzet mind, csak hitvány kóró és bogács tengetik még rajta élehetetlen voltukat!

A szerkesztő ur bizonyosan csodálkozni fog azon, hogy én mért mondom most el ezeket, a mikoron fájdalom! a nélkül is már igen jól tudja, és széles e hazában alig akadna csak egy is, kinek ne volna tudomása felőle? Igaz ugyan, hogy e szomorú tényt mindannyian igen jól ismerjük, de kérdem, mihez fogjon a szegény ember ily sovány időben, a milyen ez a mostani, midőn folyvást csak száraz csontokkal kell beérnünk, és ha az ember itt-ott netán valami zsirosabb falatra szert teszen is, azt csak ugy sans géne elszedik a szája elől, kérdem, mihez fogjon az ember ilyen időben, ha nem ahhoz, a mi még csak egyedül létezik, legyen az bár a szárazság, önön saját személyében is? Aztán, milyen tárcairó volnék én, ha hallgatással mellőzném azt, a mi honi collegáimnak már hetek óta kifáradhatlan vesszőparipául szolgál?

Szólanom kell a szárazságról, mert hiszen nem csak a rét, nem csak a mező, de társaséletünk is ugyan e bajban sínlődik. A különben vidoran pezsgő életforrás, most csak lanyhán bugyogtat egy-egy fáradt habocska, és ezek is azonnal elsimulnak, elenyésznek a sovár, tikkadt talajon; alig érezhetni érverését társaséleti organisatióknak; „Jaj de meleg van!“ „iszonyu meleg van!“ „megfulladok ebben a hőségben!“ ilyenek és hasonlók a közvéleménynek mostanság nyilatkozó nézetei s gondolatjai.

Ily körülmények közt tehát az sem csoda, midőn eza a szárazság egyszersmind a közvélemény organumaiba, a hirlapokba is átszivárgott. Bizony, ha végig tekintünk hirlapjaink tengerén, hát nagyobb része szakasztott hasonmása bármely jelen állapotú alföldi pusztának. Az egész óriási területen alig találunk valami élvezni valót. Innen természetes az is, hogy egyik másik gondosabb házigazda ez időszülte bajt lehetőleg kipótolni, és éhező háznépét

más uton módon kielégíteni törekszik. És tudja-e szerk. ur, miként létesítik ők ezt? „Kennst du wol das alte Lied, és klingst so schön, es klingst so hold,“ hát szidják a zsidókat more consueto, s akkor egész nyugodtsággal ölbe rakják kezeiket, tökéletesen meg lévén győződve róla, hogy a lap érdekessége körüli feladatukat becsülettel megoldották. Mily szörnyű vádakkal nem lépnek ezek fel? Nem győzik eléggé ismételni, hogy az izr. kereskedők a még feunlévő gabnakészletet drága áron összevásárolják, s így a nyomort csak öregbitik; hogy itt meg ott bizonyos izr. haszonbérlok cselédeiket a közeledő inséggel szemben „széjjel csapják“ sat. sat. A rideg szivtelenségnek, a nyomoru önrdek-hajhászatnak mi ép oly gyűlöltői vagyunk, mint minden más ép-érzelmtű és jellemes ember, de nem viseltethetünk különő hajlammal az izgága kislelkűség, a szükkebltség iránt sem. Mintha bizony a keresztyén vagy mohamedán kereskedő nem igyekeznék hasonlóképen a körülményeket előnyére használni fel, és mintha más vallásu haszonbérlok, munka hiányában, cselédeit szolgálatából nem bocsátaná el soha. No, de ha áll is ez, hanem azért ezek csak szépen elbocsátják cselédeiket, miglen az izr. haszonbérlok „szélnék csapják“ őket. Igazán véghetetlen kedves egy ember, annak a „P. N.“-nak az ujdondásza! mily gyönyörtű phrasisokat nem tud csapni! „szélnék csapni!“ Igazán „szélnék csapni“ egy ujdondász!! — Ha pedig nem ritkán ezzel ellenkező esetek adják elő magukat, midőn nem egy izraelita a közinség nehéz napjaiban, filléreit, kenyerét örömost megosztja felebarátjával, bárminő meggyőződést is kövessen az, a ki igen jól érzi, hogy midőn Isten súlyos keze egyaránt nehezedik mindnyájunkra, minden különbség megszűnik, melyet a szükkebltség ember és ember közt felállított, és melyet csakis szükkebltség ápol és tart fenn tovább is, mely gondosan örködik, nehogy ezen, a történet legsötétebb napjaiban létrejött, de ma már minden józanabb gondolkozásu ember látérzékét sértő épületen valami repedés támadjon, vagy ha az idő ilyent ejt rajta azt ismét szorgosan betapaszsza — mondom, midőn valami emberbaráti cselekedetről, kegyes adományról van szó, mely izraelitától származik, ezt nagy bölcsen vagy agyon hallgatják, vagy ha el is mondják, olyan suttogva teszik, mintha csak saját szavuk viszhangjától is vissza ijednének. —

Részvétről levén épen a szó, önkénytelenül is eszembe jut a „Részvét könyve“ című munka, mely az utóbbi napokban Gyulai Pál szerkesztése alatt az irói segélyegylet javára közrebocsátott, s melyre a „Pesti Hirnök“ köztudomás szerint, más kifogást nem tudott tenni, mint csak azt, hogy kétszer annyi benne a protestáns iró, mint a catholicus, s innen aztán magából is értetődik az anathema. — Ezen nagyelméjű kritikát, melyet minden józan értelmű ember kellek épen méltatott, felkapta egyszersmind a gonosz nyelvű „Üstökös“ is, és a külön hitfelekezeti és nemzeti-ségi lapokkal, hasonló megjegyzéseket tétet a fentebbi munkára. Így a többi közt a „Magyar Izraelitá“-val azt mondatja, hogy a

könyv elég érdekes ugyan, de miután egyetlen egy zsidó író sem irt belé, tehát mit sem ér. Kár volt, hogy az „Üstökös“ bennünket is a „Hirnök“ gondolatmenetébe belevon. Igen jól tudjuk mi azt, hogy a buzgólkodás valami szép és nagy eszme körül, minden időben egyik legtisztelteméltőbb gerjedelme marad az emberi kebelnek; ámde mindennek van határa, és a legnemesebb buzgóság is, mihelyt az előszabott határvonalon tullép — nevetéssé válik. Ezt nem látszik felfogni a „P. Hirnök“ s a jelen esetben tanusított eljárása nem is első példája, s hihetőleg az utolsó sem, M o m u s k o s z o r u j a u t á n i t ö r e k v é s é n e k , mely után pedig mi — csöppet sem áhitozunk. Ezért tehát mi is minden mellék és hátmegeggyezés nélkül őszintén üdvözöljük a „Részvét könyvét“, ama sajnós tapasztalás ellenében pedig, hogy benne zsidó íróra nem akadunk, vigasztal azon öntudat, hogyha bár a Gyulai által szerkesztett „Részvét könyvében“ nem is, de azért a R é s z v é t ö n ö n szerkesztette könyvében annál több és annál fényesebb zsidó nevekkal fogunk találkozhatni mindenkoron.

A „Hirnöknek“ idézett esete egyik szomorú tanujele azon sajnós állapotnak, mely ez idő szerint is nálunk a tollerantia tekintetében főnnáll. Mily messze nem állunk még az igazán tiszta, valódiilag szabadelvű fölfogástól, főként a vallás dolgában, és mennyi még e tekintetben a kívánni való! — És azért nem hagyhatok itt említettlenül oly egy körülményt, mely engem régóta szomorított, és melyről mindeddig csak azért nem szóltam, miután orvoslását bizonyos körülmények után ítélve, a legközelebb jövőben véltem rejleni. Ámde csalódtam, és ha e felszólalásom által nem is reménylem a bajt teljesen eltávolíthatni, tán mégis sikerülend az illetőknek, kiknek ez inkább áll hatalmukban, figyelmüket arra irányozni, kik, ha a közműveltség, ez egyetlen emeltyűjét a nemzeti jólétnek, szívükön hordják, bizonyára nem késendnek annak megszüntetésére a kellő intézkedéseket megtenni. Ugy hiszem mindnyájan egy véleményen vagyunk abban a tekintetben, hogy a tudományosság, és általán véve a magasabb műveltség kútforrása és főszékelye minden országban — a központi tudományos egyetem. Ide seregelnék össze a haza minden részeiből a lelkes, törekvő ifjak, tudományt és műveltséget szerzendők, hogy ez által elegendő erőt és képességet nyerjenek azon feladatoknak pontos és lelkiismeretes teljesítésére, melyeket majdan a haza rájuk mérend. És ezért szomorít bennünket azon bálkörülmény, hogy itt is, a fölvilágosodottság fénytrónja körül oly sajnós visszasságok uralkodnak. A pesti országos egyetem jogi facultásánál ugyanis egy bizonyos — kivált a történeti téren tündöklő — tanár el sem is élhet anélkül, hogy tudományos előadásáiban élceket és satyákat ne faragjon a — a z s i d ó k r o v á s á r a ! Mi a tudós tanár urnak ez ártatlan kedélyömlengéseit egy árva szóval sem zavarónk meg, haneha épen az egyetemi szószerket ne tenné azoknak színhelyévé. Eltekintvén attól, hogy e kicsinyes önviselkedésnél — mely alkalommal az officiosus, gyakran idéltlen nevetés, természetesen el sem maradhat — az ott szép számmal egybegyűlt izraelita hallgatóságnak hallgatva pirulnia kell, miután sokkal jobban becsülik a hely méltóságát, semhogy e méltatlan eljárás elleni igazolt kifakadásokra ragadtatnák magukat, — kérdjük, milyen leend azon eredmény, mely ily jelenetekből a hazai ifjuság „j a v á r a“ háramlandik? Az értelmes, higgadt, komoly gondolkozású ifju csak szánó mosolylyal fogná ugyan tekinteni azokat, ámde a nagyobb, öngondolkozás és önitélet nélküli rész, mely csak a másnak nyomdokain indulhat, és a mely irány felé épen vezetetik, oda tapad, kérdjük, minő gondolkozásmódja leend a nemzet ezen „java“ részének, az e honbéli izraelita hitfelekezet iránt, és általánvéve minő reménnyel lehetünk, a közműveltség, a felvilágosodottság honunkbani haladása körül, midőn a „jobbagnak“ is, még zsenge létében má: felretereltetik elméjük? És mondjanak bármit, mi erősen hisszük, és örökké fog-

juk vitatni, hogy a más vallása iránti türelmesség mindenkor hű fokmérőjét képezi a szellemi előhaladottságnak, a felvilágosodásnak, és a mely nemzet valamely hitfelekezet irányában táplált elidült előítéleteiből megszabadulni nem tudott: e nemzetről bátran és határozottan állíthatjuk, hogy az a barbarismus léleknyitgöző kötelmeiből még teljesen ki nem bontakozott! — Azért igen szépen kérjük a tekintetes tanár urat, tenne le inkább ezen, nagy szellemhez nem méltó gyermekes ingerkedésekről, s engedje át azokat az utcai stühedereknek, kik erre nézve mindenesetre nagyobb hivatottsággal bírnak; a helyett pedig legyen azon, hogy a hazának tudományos, művelt, felvilágosodott, szóval derék polgárok neveljen, hisz oly szép, oly nemes feladat ez, és a haza ezt százszor jobban meghálálná neki. Különben is meg legyen győződve a t. tanár ur, hogy önmaga is, e tulajdonképi feladatának hű és lelkiismeretes teljesítésében sokkal édesb jutalmat találna, mint azon szomorú popularitásban, melyet ilyenmü élceskedései által elérni vágyik! —

A lapok folyvást beszélük, hogy az itteni hitközség a Herminatéren új zsinagógát szándékozik építeni, és hogy erre nézve máris 100,000 frtnyi tőkével rendelkeznek. Van-e önnek erről tudomása szerk. ur?*)

—df—

Zsidó menekültek.

Történeti beszély.

Irta: Ormódy Bertalan.

(Folytatás.)

Mi történt fiaim? — kérdé Szaleon részvevő hangon az érkezetteket.

— Tudod — válaszol a másik ifju — hogy kardom az utolsó tüközetben ketté törött. Ma tehát öcsémmel bementem a városba egy ujat vásárolni. Már megegyeztem egy erős kard ára fölött, s épen kifizetni készültem, midőn egy ifju görög oda lép s azt magának követeli. Mert rabszolgának — ugymond — kard ugy sem való.

Én megjegyeztem erre, hogy kardomat az ő hazája védelmére szoktam használni, mire ő újabb sértésekkel felelt s hosszabb szóvita után arcul csapni merészelt. Ekkor nem tudván többé zabolázni dühömet, reá rohantam, s az épen vásárolt karddal keresztül döföm.

Most nagy zaj támadt; a nép hangosan halállal fenyegetett, sőt mindenfelől támadólag tódult reánk. Mi jobbra balra vagdalódzva, csak nagy bajjal törhettünk magunknak utat kardjainkkal.

— Sajnos eset! — válaszol Szaleon. — Szomorú következéseket vonhat maga után. — De mi ez? Fegyveres katonák tartanak házam felé. Már menekülésre sincs időtök, pedig ez talán legtanácsosabb volna.

E percben valóban négy fegyveres katona lépett a szobába, s a két testvért a törvény nevében felszólíták, hogy kövessék őket Pollinikeshez.

Az ifjak felelet helyett kardjukhoz nyultak, de Szaleon, ki már most békés uton inkább remélte elintézhetni az ügyet, unszolta őket, hogy teljesítsék Pollinikes parancsát, megígérvén,

*) De bizony nincs! S általában ugy tapasztaljuk, hogy valakinek kedve telik benne, a lapokat hitközségünkre vonatkozó mindenféle álbírc által „felültetni.“

hogy ő is tüstént követi őket, szabadon bocsáttatásukat kieszközölendő.

A katonák távoztak kettős prédájukkal, s kevéssel azután Szaleon is menni készült, de leánya gyöngöden visszatartóztatá. — Atyám — mond hízog nyájas hangon — te most fontos utra készülsz, két testvér életét akarod megmenteni. Kérlek, végezd imádat, mielőtt távozol, békülj ki Istennel, s ő őrszettel kísérendi lépteidet.

— Azon nap óta — válaszol Szaleon ünnepeyes emelt hangon — midőn Jerusálem temploma lángba borult, s pogány kard ült diadalt Sion belsejében, nem jött engesztelő imádság ajkaimra. Nekem többé nem kell Isten kegyelme!

Ily istenkáromló szavakkal távozott Szaleon, míg Irén remegve borult térdeire.

3.

Szaleon kínos gondolatokkal vergődve haladt Pollinikes lakása felé, mely a kis zsidó falvaeskától jó távolnyira, a Kanáris folyam tulsó partján állott.

Végre a folyam partjához ért. Itt azonban egy kellemetlen körülmény késleltette haladását. A folyam nem levén hiddal el látva, a közlekedést a tulsó parttal több ponton felállított ládikók eszközölték. Azon helyen pedig, hol Szaleonnak kellendett átkelnie, a révészek eltávoztak volt állomásaik helyéről.

Szaleon egy vén halaszt kivéve, az egész parton egy élő lényt sem látott. Ettől ily megdöbbentő felvilágosítást nyert:

— A révészek — mond — kiknek szolgálatjuk e ponton úgy is csak ritkán vétetik igénybe, egy nem mindennapi látvány élvezése végett távoztak a városba. S ez nem egyéb, mint két zsidó kivégzése, kik egy görög ifjut nyilvános utcán meggyilkoltak.

— Istenem! Istenem! — kiált Szaleon szörnyedezve — az ártatlan ifjakat meggyilkolják; s én nem siethetek segítségükre! Azonban csakhamar átlátván, hogy tétlenség s hiába való siránkozás által nem menti meg bajtársait, a part hosszában föl felé sietett a legközelebbi átkelési ponton kísértvén meg szerencsésjét.

Itt valóban sikerült a tulpartra jutnia, s most végső ereje följajlásával a vár felé sietett, de a nagy kerülés miatt annyira elkésett, hogy csak naphanyatláskor érkezett kitzított célja közelébe.

Itt egyszerre sürü néptömeg gátolta lépteit, melynek figyelme mint észrevenni vélte, egy pont felé volt irányozva. Szaleon önkénytelenül ez irányt követve szemével, egy állványt pillantott meg, melyen két férfi állott, kikben szörnyedezve ismeré fel szerencsétlen menekült társait, kiknek megmentésére sietett. Néhány lépésnyire töltik egy harmadik biborpiros öltönybe burkolt férfialak merült föl, s ez nem más volt, mint a bakó.

— Megállj! — kiált most iszonyu dühvel, mely hangját oroszlányordításhoz hasonlónak tevé — megállj! — Ne merészed ez ifjakra emelni kezedet! Ők ártatlanok! Vezessétek őket a várparancsnok elé; ő fog itélni fölöttük!

Igy szólva a néptömegben keresztül utat tört magának, de a bérencek, kik a vérpadot környezék, lándzsáikkal visszataszíták őt, tudtára adva, hogy a két zsidó ifju épen annak parancsára végeztetik ki, kire hivatkozott.

A nép pedig, melynek vérlázító multságát Szaleon közbejövetele késlelteté, mindenfelől fenyegetést szórt a szerencsétlen aggastyánra.

— Ő is zsidó! Ő is gyilkos! Halál reá! — hangzott különféle oldalról.

De midőn a fenyegetés tettelességre készült fajulni, Szaleon kardját kihuzva, a tömegben keresztül utat nyitott magának.

Midőn kissé szabadabban lélegzett, megállt s visszatekintett

a két áldozat felé, de itt tekintete a két virágzó ifju helyett két vonagló holttestemmel találkozott.

— Te jó, te igazságos égi hatalom! — kiálta fel. — Azért nem hagyál bennünket elhullani a honvédelem szent harcaiban, hogy efkép vesszünk el a pogányok között! Te bölcs, te igazságos égi Isten! Te jó vagy és könyörteljes, te szereted népedet, s nem pártolsz el tőlük a számkivetésben sem!

Szaleon hosszú gúnykacajjal kísért e szavait, aztán a Kanáris folyó felé irányzá lépteit.

4.

Istenem! Istenem! Miért tetted népedet ily szörnyű nyomorulttá!

Hol van nemzet, mely téged oly hév buzgalommal imádott, mely irántad való szeretetét annyi szent vérral pecsételte le?

Te kinoztad, üldözted, sanyargattad, ártatlan vérért patkóként engedted ontani, de ő mégis hű alázattal ragaszkodott hozzád s nem pártolt el törvényeidtől. Rongyokba burkolva, dideregve vonszolta nyomorult testét országról országra s mindent megvetés, üldözés, halálos gyűlölés volt kísérője; de ő még is templomokat emelt neved dicsőítésére a világ minden zugában!

Édes leányom; ne kérdezz hogy mi történt bajtársainkkal! Csak annyit mondhatok, hogy ők boldogok, mert nem élnek többé!

Irén éles sikoltással rogyott össze, s midőn újra föleszmélt, szemei örült kifejezéssel meredtek atyjára.

— Oh tehát mégis való, — kiálta — hogy az emberek a szerencsétlenséget nem tudják megbocsátani?!

E véres napot szép, csillagos éj követé. De a zsidó falu lakói szemére nem jött álom. Összegyűltek Szaleon lakásán, a fölött tanakodván, hogy mit tevék legyenek.

— Bajtársaim — szóla végre Szaleon — ezen országban, hova mi menhelyet keresni jöttünk, égbekiáltó igazságtalanságot követtek el rajtunk. Két testvér ártatlan vére kiált boszuért az égre. De mi boszút nem állhatunk, mert gyöngék s tehetetlenek vagyunk. Azonban itt többé nincs maradásunk! Még ez éjjel kiköltözünk ezen istentelen nép kebeléből, s egy oly hazát keresünk, hol a vendégszeretet nagyobb tiszteletben áll. Pollinikes véres tette által szétlépte azon szerződést, melyre kölesönösen léptünk; ragadjuk meg hát ismét a vándorbotot!

5.

A hold még fönn ragyogott az égen, midőn a menekültek csoportja utnak indult.

Méla szótlansággal haladtak a férfiak, fegyvereikkel és máhakkal rakottan; de a néhány nő, ki balsorsukban osztozott, eleinte fájdalmas sohajok, majd hangos sírás által kölesönzött kifejezést kétségbeesésének.

A kis karaván az egész nap előre haladott.

Végre utjokat állta az éj és a fáradság.

Megtelepedtek, illatos pázsitra döltek, s nemsokára álom zárta be a szerencsétlenek szemeit.

Mi édes, mi gyönyörű álmok ringatják a boldogtalant!

Mintha kárpótolni akarnák rideg, szomorú valóját.

A menekültek most boldogok; arcok mosolyog, szívök esordultig telve gyönyörrel.

Hiszen most látják a csodás templomot, teljes épségében, békésen nyugosznak a pálmafák sudarai alatt, kedvestől s virágzó magzataiktól környezve.

Oh be rettenetes volt ébredésük!

Az éj csendjét fegyverzörgés riasztá fel. Karddal és lándzsával fegyverzett harcosok rontanak Szaleon kis alvó táborára, kik nesztelenül kerültek meg áldozataikat.

Vissza ti sötét alakok; ne bántsátok e szegény hontalanok álmát.

Az álom szent! s a földönfutónak egyetlen drága kincse, egyetlen vigasztaló angyala.

De a szerencsétlen ellen minden összeesküszik: az ég, a természet, még az álom is.

A zsidók a zajra eszmélni kezdtek s fegyvereiket keresték, de az ájúlkozó nők s rikácsoló gyermekek minden mozdulataikban akadályozák. Aztán már késő is volt a védelemre; álomittasan, fegyvertelentül és véletlentül estek ellenségeik kezeibe.

A zsidók eleinte azon véleményben voltak, hogy a trákok hatalmába estek, de csakhamar meggyőződtek, hogy az éji támadás intézője nem más volt mint Pollinikes, ki alig hogy értesült a zsidók távozásáról, tartván, hogy ezek most boszúból ellenségeivel szövethetnek, tetemes csapattal indult utánuk s őket nem nagy vitézséggel ugyan, de annál nagyobb szerencsével hatalmába ejtette. A győző sereg, számos foglyával most ismét Bazaris városa felé vevé útját.

Szaleon a többi fogolylyal együtt sötét tünődésbe mélyedve követé durva őreit.

Szive a sok szenvedés következtében, a fásultság azon fokáig ért, hol számunkra nem létezik bú, öröm, hol mind azt, a mit a sors reánk mér, merev egykedvűséggel fogadjuk.

De egyszerre felrezzen a vén fogoly méla komolyságából. Egy iszonyu gondolat esapta meg agyát.

Hol van Irén? Miért nincs mellette mint rendesen? Miért kell nélkülöznie vigasztaló mosolyát, szeretetteljes tekintetét.

Őrei gunyakacajjal feleltek tudakozódásaira.

E percben Pollinikest pillantá meg, ki ördögi mosolylyal közeledett feléje.

— Ne gondolj te leányoddal többé, derék Szaleon — mond — az már ugy is férjhez való; majd gondját viselem én. Bájai egészen lebűvöltek; valóban főséges szép leány. Ő ezentul enyém: előre küldtem lakásomra, s biztosítlak, hogy minden kényelemben és gyönyörtségben részesülni fog, mert én őt ágyasammá tettem!

(Folyt. köv.)

Adatok a magyarhoni izraeliták történetéhez.

III.

(Folytatás.)

Egy másik rendelet szerint a házasság megkötésére adott ígértet nem volt visszavonható. Mennyire szigorú volt e rendelet, és minő szégyennel járt az időn az eljegyzés feloldása a házasság formaszerű megkötése előtt, azt ma nehezünkre esik csak elhinnünk is.

Még nevezetesebbek azon intézkedések, melyekhez azon esetben folyamodtak, midőn az említett ígértet meg nem tartatott. Buda város minden egyes lakójának borzasztó átok terhe alatt tiltatott, hogy az illető ifjuval husz év lefolyta alatt rokoni vagy csak baráti összeköttetésbe is lépjen. Ennek áthágása esetében az illető részesek tetemes pénzbírságban is el lesznek marasztalándók. Az ifju maga kizárattott minden községi jog élvezetéből és még szükség esetében sem lehetett a minjannak kiegészítő része.

Elképzelhetni az általános levertséget, mintán már másfél év

után banni kezdék a szigorú eljárást, mit az ifju iránti részvéteből, ki vigasztalhatlan állapotban volt, kezdtek érezni. R. Efraimnak tehát akarva nem akarva segíteni kellett ezen is.

Egy negyedik rendelet volt ismét, hogy leányt, volt legyen az árva vagy nem tizenkettedik éve előtt, férjhez adni nem lehetett. Hogy ez intézményre szükség volt, bizonyítja azon körülmény, hogy e rendelet dacára mégis léteztek ily házasságok; a minthogy általában ilyenmü, az egyesek magánéletét illető rendeletek, mindenkor az előljáró önkényétől voltak függővé téve.

De ezen intézményre Budán annál inkább volt szükség, mert ott, ellentétben a német községekkel, még szokásban volt, hogy 12-ik éve előtt anyja vagy testvérei által férjhez adott árva, ezen kor elérte előtt férjét valólevél nélkül is minden percben elhagyhatá.

E szokást később 1532-ben r. Minz Juda Paduában megszüntette; de hogy Budán, ezen s több más nevezetes tekintélyt figyelembe sem vették, arra nézve volt egy ötödik még fontosabb rendelet, t. i., az, hogy ritualis ügyekre nézve pusztán a "י" ו" ר" מ" נ" (277)-t fogadták el irányadóul.

Végre megjegyzendő, hogy halál esetében még a legtávolabb álló rokonok is gyászruhát öltöttek.

E. Ipar és kereskedés.

Habár az akkori európai viszonyok és mozgalmas idők mellett, minőkben a porta a többi európai hatalmakkal, különösen pedig Ausztriával állott, ugy annyira, hogy a két állam között tökéletes zár állott fenn, hogy, mondjuk, ilyen viszonyok mellett Budán, mely a török és keresztyén hódoltság közötti határt képezte, tulajdonképi kereskedelemről, oly értelemben, mit az alatt ma értünk, szó nem is lehet, Buda zsidó lakói mégis messze elterjedt és szétágazó kereskedést űztek, mely nemcsak élelmi szerek és áruk kicsinben való eladására szorított, mit leginkább a részint renyhéségből részint a harcias viszonyok miatt, a kereskedelemre végkép alkalmatlan török lakóival a városnak és vidéknek űztek, hanem kereskedelmük nagyban Törökországba is belenyult. Különösen Nándorfehérvár lakóival állottak élénk üzleti összeköttetésben. De nemcsak r. Efraim idejében, hanem már száz évvel előbb, mindkét város zsidó lakóit kölesönös összeköttetésben találjuk.

A többször idézett vélemény adásban, mely 1546-ban kelt, azon szomorú esetet találjuk feljegyezve, hogy három hajó Nándorfehérvárról Budára készült, a hajósok, vagy a tulajdonosok budaiaknak neveztetnek; űtközben az egyik hajót kalózok támadták meg, s a hajón levő zsidók, mindössze hárman, elvesztek.

Hasonlóképen Salonikával is kereskedelmi összeköttetésben állottak. E helynek fekvése már magában véve enged következtést vonnunk az üzlet jelentékenységére. Igy a 16 század vége felé közlik egy budai zsidó lakosról, hogy vagyona 50000 גרניני (ból állott,*) és külön biztost küldött árukkal Salonikába. Továbbá látogatták az allissonai vásárokat, hol a lulof és az eszrogárak rakhelye volt, miket innen Kisásziába vittek, Budaváros zsidó lakosságára e mellett különös tekintettel lévén.

(Folytatása következik.)

Rosenberg Izidor.

*) 100,000 arany = 5,000,000 לבנים

LEVELEZÉSEK.

Pápa, júliushó 5-én.

Az itteni község is fölszólított véleményadásra a kertületi isk. felügyelők iránt, mire oly értelemben válaszolt, hogy nemzsidó vallású isk. felügyelők zsidó iskoláknak sok tekintetben elegendőképp meg nem felelhetvén, tanítványaik érezhető hátránynak valának kitéve, és az itteni hitközségnek is régóta forró ohaja, hogy az isk. felügyelők kebelükből választassanak. A hitközség előjárósága kötelességének tartja benső háláját nyilvánítani a m. kormány azon kegyes határozata iránt, miszerint ez után az isk. felügyelők kebelükből legyenek választandók; de egyszermint meg kell jegyeznie, hogy a hitközség nincs oly kedvező helyzetben, hogy az isk. felügyelők díjazásába bocsátkozhatnék; de azon reményben van, hogy fognak találkozni községünkben is oly egyének, kik az érdekelt hivatalt az üdvös cél iránti kegyeletből egész odaadással a erélyes buzgalommal díj nélkül is örömet vállaladják.

Mi üdvözölők e fordulatot még azon esetben is, ha a hitfelekezeti élet felvirulására nézve oly megbecsülhetetlen autonómia oly irányban indulna is meg, hogy elidegenitné annak barátait is, s oly gyümölcsöket mutatna be zsengeként, minő például a győri község legújabb határozata. Az új előjáróság hivatala átvételekor trespénztárt levén, az üdvös takarékoság és gazdálkodás rendszerét adoptálta, s minden fölszemes kiadás mellőzésével elhatározta, hogy kedvenc eszméjéről, egy korszerű, ily nagy és gazdag községhez illő imaház és iskola építéséről lemond s azt bizonytalan időre elhalasztja. Hogy ezen határozat ne merő elméleti phrázis maradjon, hanem annak kivitele a gyakorlati életben is fogatos legyen, a tanítók évi díjából 100 forintnyi levonást látna a kitűzött cél elérésére legjobbnak.

Minthogy az előjáró ur nemeslektü jellemét ismerjük, és ő mindig a tanítók barátjának és pártfogójának mutatkozott reméljük, hogy közlenjárására ezen a községre nézve nem a leghizelgőbb, a tanítókat megkárosító határozat minél előbb fel fog függesztetni, és a takarékoság nem fogott alkalmaztatni, hol az legkevésbé van helyén.

K. M.

Vegyes hírek.

— Mint a maga nemében tán első példa hazánkban feljegyzésre méltó koromlai Schey Fülöp úrnak azon tette, mely szerint a sopronyi ev. főtanodában tanuló izr. ifjak számára két ösztöndíjat alapított évenkénti 25 ftjával.

— A nagykanizsai izr. hitközség előjárósága két tanítót közel harminc évi működésüknek elismerésül, mint rendes tagokat a községi kötelekbe fölvelt.

— Förster Lajos tr. korunk egyik leghíresebb építész, e napokban Bécsben halállal mult ki. A két legnagyobb zsidó templom, a bécsi és a pesti hirdetik művészetét.

— Beck Károly legközelebb megjelent „Jadwiga”ja, mely minden oldalról oly szép fogadtatásban részesült és máris francia és lengyel fordításban látott napvilágot, mint biztos forrásból értesültünk, Ormódy Bertalan fordításában legközelebb magyar nyelven is meg fog jelenni.

□ Mult hó 18-án tartotta az „Alliance israelite universelle” harmadik évi közgyűlését. Fénypontjait képezték a központi választmány elnökének Königswarternek megnyitó beszéde, — melyben az Alliance, dacára oly rövid létének, (alig harmadfél év) jelen virágzó állapot és feladata körül kifejtett élénk buzgalomról örömteljesen nyilatkozik, — és a többnemű tett jelentések után az ez izben először történt jutalomkiosztás. Az első, 1000 franknyi jutalomdíjt, azon kérdés taglalására mily viszonyban áll a Judaismus azon két valláshoz, melyek belőle származtak, Benamozegh, livornói rabbi és hitszónok, a második 500 frankból álló érdemjuttalmat pedig Lévy, lanévillai rabbi nyerték el. Ezuttal a következő új két pályakérdés tüzett ki:

1) „Irassék meg egy az izraeliták emancipációjára vonat-

kozó irodalomtörténet. Taglaltassanak benne mindazon irományok, melyek a XVIII. század utolsó negyedétől (Dohud, Grégoire, Mirabeau) napjainkig, főként nem izraelita szerzők által, az emancipáció mellett közzétettek, valamint azon beszédek is, melyek ez ügyben a nyilvános gyűléseken tartattak. Soroltassanak fel mindazon többé vagy kevésbé kedvező fogadtatások, melyekre e kérdés Európa különböző országaiban talált, és foglalassanak egyttv mindazon előnyök, melyek ezáltal ugy az izraelitákra, mint általában az európai nemzetekre nézve eredményezettek.” — Jutalma egy 1500 frankot érő aranyérem.

2) „Irassék meg, hivatalos és autentikus források alapján, a franciaországi izraeliták társadalmi és bűnvádi stalistikája, az 1830-ik évtől kezdve napjainkig, öt-öt évi beosztással. Kutassék egyrészt, mely arányban osztozkodtak az izraeliták a közhivatalokban és melyek iránt viselkedtek kiváló előszeretettel; másrészt vizsgáltsék meg, melyek azon büntények és vétségek, melyeket szemökre lobbantathatni, és melyik volt aránylagos számuk a minden fokozatu bírói elítéltésekben; ezután következzék az általános népesedéshez arányosított izraelita népesedésnek átnézeti statistikai táblái.” — Jutalma egy 1000 frankot érő aranyérem. — Mindkét rendbeli pályamunka a pályázati eljárás szembetartásával 1864-ik évi november 1-ig küldendő be a társulat titkári hivatalának (23, rue d'Enghien, á Paris.) — Az „Arch. Isr.” sajnálkozik azon, hogy a közgyűlés lengyel hitsorsosainak jelen sanyaru állapotát teljes hallgatással mellőzte.

Ugyancsak e társulat jun. 23-án tartott választmányi ülésének alkalmával véghezment új választásnak eredménye a következők:

Elnök: Crémieux Adolf. volt miniszter. Alelnökök: Koenigswarter Lajos, a „l'Institut” levelező tagja, és Gréhange A. a „Consistoire de la Seine” tagja. Péztárnok: Saint-Paul, magánzó. Titoknok: Leven N. császári törvényszéki ügyvéd, Párisban.

— Konstantinápolyból írják, miszerint a szultán sir Montefiore Mózes t nagyon kegyesen fogadta, és a baronet számára 1858-ban kiadott fermánt megerősítette. Sir Mózesnek megengedték, hogy dr. Hodgkin angol orvost ő császári felségének bemutassa, kitől a szultán nagy örömmel hallotta, hogy a konstantinápolyi kórházak kitűnő karban vannak. A szultán azon reményét nyilvánítja, hogy ez intézetek a tervezett mindenrendű javítások folytán néhány év mulva még jobb karban lesznek. Sir Montefiorenek ő Felsége kegyesen megígérte, hogy izraelita alattvalóit ugyanazon jogokban és védelmében részesítendő birodalmában, mint a többi hitfelekezettek. A nagyvezért többször látogatta meg a baronet, és ez neki a mondott فرمانra vonatkozólag egy a jerusalemi pasához intézett hivatalos levelet adott. Az angol nagykövet is sok szíveséggel fogadta a baronetet.

(Jew. Chron.)

— A párizsi nagyrabbit, Ullmann t a császárné a „császári herceg társasága” nevezete alatt ismert jótékonyági alapítvány legfelsőbb tanácsa tagjának kinevezte.

Szerkesztői levelezés.

Dr. Mitzger urnak Marcaliban. Levelet irtunk. Figyelmebe ajánljuk annak utolsó oldalát.

Dr. Adler urnak N.-Károlyban. A lapot már féltv óta küldjük önnek és t. Perlest rabbi urnak.

Dr. L- i urnak Fehérvárt. Ön ez egyszer ugy látszik megfelekedett rólunk. Nem késett még el. Önnek senki sem fogja megtagadni.

Dr. S- r urnak Szilas Balháson. Az ön levelében többet véltünk találni; hiszszük azonban, hogy e sorok elolvasása után nem mulasztja el bektüldeni.

T. M- n urnak Marcaliban. A kívánt lapokat elküldtük.

Dr. Veiszmandl urnak Apatinban. Hisz ideje már lejárt.

B. S. urnak Keszthelyen. E héten vártunk öntől és másoktól levelet. Szíveskedjék irni vagy iratni.

X. . . A levelet vettük. — Második részét vezércikkeinkben bővebben tárgyaljuk. — Az első részt — ha lehetséges lesz — jövő számunkban adandjuk.